

Προέλευση:

https://epontos.blogspot.com/2015/11/1_1.html?fbclid=IwAR0EcCr_R9IVL6HgKzYvb8xGFoVKsWzqn8M2wEYgpnVO58GKaewa95jx8oU

Ιστορία - Παράδοση - Πολιτισμός

Κυριακή, 1 Νοεμβρίου 2015

Τιμάται σήμερα 1 Νοεμβρίου η μνήμη του τελευταίου αυτοκράτορα του Πόντου, Δαβίδ Κομνηνού

Τιμάται σήμερα 1 Νοεμβρίου η μνήμη του τελευταίου αυτοκράτορα του Πόντου, Δαβίδ Κομνηνού

Άγιος της Ορθόδοξης Εκκλησίας θεωρείται πλέον ο τελευταίος αυτοκράτορας της
Τραπεζούντας Δαβίδ Κομνηνός καθώς και τα παιδιά του, Βασίλειος, Γεώργιος και Μανουήλ
μαζί με τον ανιψιό και διάδοχο του θρόνου του, Αλέξιο.

Την απόφαση της Αγιοκατατάξεως των νέων Αγίων της Εκκλησίας που πέθαναν μαρτυρικά
στην Κωνσταντινούπολη το 1463, αποφάσισε η Ιερά Σύνοδος του Οικουμενικού
Πατριαρχείου ύστερα από πρόταση του Μητροπολίτη Δράμας κ. Παύλου στις 19 Ιουλίου
2013.

Ο φάκελος κατατέθηκε από τον Μητροπολίτη στην Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος,
η οποία με τη σειρά της αφού έκρινε ότι συντρέχουν οι λόγοι, προώθησε τον φάκελο στο
Φανάρι.

Σύμφωνα με την απόφαση του Οικουμενικού Πατριαρχείου το οποίο εξέδωσε σχετική
Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη, η μνήμη των νέων Αγίων θα τιμάται κάθε χρόνο την 1η
Νοεμβρίου, ημέρα κατά την ιστορία μαρτύρησαν.

**Δαβίδ ο Μέγας Κομνηνός
Ο τελευταίος Αυτοκράτορας της Τραπεζούντας
και το υπέρ του Χριστού Μαρτύριον του**

15 Αυγούστου 1461. Ο Μωάμεθ ο πορθητής μετά από σκληρή πολιορκία καταλαμβάνει την
πρωτεύουσα των Μεγάλων Κομνηνών, την Τραπεζούντα. Η ύστατη ισχυρή έπαλξη της
Ορθοδοξίας και του Έλληνισμού στην Ανατολή έπαψε να φωτίζει. Η αυτοκρατορία έσβέσθη
καί η κληρονομία ήμων μετεστράφη άλλοις.

Ο Έλληνισμός του Πόντου έζησε δύσκολες και κρίσιμες στιγμές. Πολλές φορές αισθάνθηκε
τήν ανάσα του θανάτου. Καί αυτός όμως ο θάνατος στο προπύργιο αυτό του έλληνισμού, πού
ονομάζεται Πόντος, δεν αντίκρουσε τίποτε άλλο παρά ψυχές όρθιες και ακατάβλητη απόφαση.

Ο τελευταίος αυτοκράτορας Δαβίδ, ο Μέγας Κομνηνός, όμηρος στά χέρια του πορθητή μαζί
μέ τα τρία του παιδιά και τον άνεψιό του και διάδοχο Αλέξιο τον Ε΄ εκτοπίζεται στην
Αδριανούπολη. Η σωτηρία της Τραπεζούντας είναι ασφαλώς αδύνατη.

Είναι βέβαιο ότι η άγριότητα της άλωσης υπήρξε μικρότερη λόγω της συνθηκολογήσεως.
Συνήθεια υπάρχει για κάθε καταστροφή να ρίχνονται οι εθύνες μόνο στους ήγήτορες.

Τά πραγματικά όμως αίτια ένυπάρχουν σέ σύνθετες καταστάσεις και η νηφάλια διάγνωση
παραθεωρείται. Αυτός πού έχει την άτυχία να κυβερνά τις τελευταίες αυτές ώρες και να
υφίσταται τούς κλονισμούς της καταστροφής, αυτός είναι και ο εκ του προχείρου υπεύθυνος,
ο άνανδρος, ο προδότης. Τέτοιο διπλό θύμα υπήρξε και ο αυτοκράτορας Δαβίδ.

Έδω πρέπει να τονίσουμε ότι πάρα πολλοί ήσαν εκείνοι πού θεωρούσαν την αντίσταση
μάταιη και επέζαν για τή λύση της συνθηκολογήσεως ελπίζοντας ότι θα έμετριάζετο τό κακό
και η όργη του πορθητού. Έμᾱς όμως μᾱς ενδιαφέρει τό τέλος του αυτοκράτορα.

Τό άνώνυμο συναξάριο του γένους μέ λιτές γραμμές αναφέρεται στο μαρτυρικό του τέλος.

«Κατά τήν 26ην του μηνός Μαρτίου της ΙΑ΄ Ίνδικτιώνος του 1463 έτους, ημέρα Σαββάτω,

πικροτάτη, ώρα γ' ἐκρατήθη ὁ Ἅγιος ἡμῶν Αὐθέντης καὶ Βασιλεὺς Τραπεζοῦντος κύριος Δαβίδ ὁ Μέγας Κομνηνός ἐν Ἀνδριανουπόλει καθειρχθεὶς σὺν ἀλύσεσι ἐν τῷ Πύργῳ ».¹

«Ἐν δὲ τῇ πρώτῃ Νοεμβρίου, ἡμέρα Κυριακή καὶ ὥρα τετάρτη τῆς νυκτός ἐτελειώθη τῷ ξίφει ὁ αὐτός σὺν ἅμα τοῖς τρισὶν αὐτοῦ υἱοῖς καὶ τῷ ἀνεψιῷ, τῷ 1463 ἰνδικτιῶνος ΙΒ' ἐν Κωνσταντινουπόλει».²

Οἱ παραπάνω συναξαριακές σημειώσεις βρίσκονται σὲ μεμβράνινο χειρόγραφο εὐαγγελιστάριο τῆς Μονῆς τῆς Θεοτόκου στὴ νῆσο Χάλκη. Τώρα τὸ χειρόγραφο μὲ τίς ἐνθυμίσεις βρίσκεται στὸ σκευοφυλάκειο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ὅταν ὁ Δαβίδ παρουσιάσθηκε στὸν Μωάμεθ αὐτός τοῦ πρότεινε ἓνα ἀπὸ τὰ δύο, ἢ νὰ μείνει ζωντανός ἐφόσον ἀπαρνηθεῖ τὴν πίστη του ἢ νὰ θανατωθοῦν αὐτός καὶ ὅλη ἡ οἰκογένειά του. Ἀπὸ τὴν τρομερὴ αὐτὴ πρόταση ὁ Δαβίδ διάλεξε τὴ δεύτερη λύση λέγοντας μὲ παρρησία στὸν Μωάμεθ ὅτι : «Κανένα μαρτύριο δὲν πρόκειται νὰ μὲ φέρει στὸ σημεῖο ν' ἀπαρνηθῶ τὴν πίστη τῶν πατέρων μου».³ Ἔτσι πέρασε ὁ Δαβίδ στὴν αἰωνιότητα ἀνταλλάσσοντας τὴ βασιλικὴ ἀλουργίδα μὲ τὸ φωτοστέφανο τοῦ μάρτυρα.

Ὅλοι ὅσοι ἀσχολήθηκαν μὲ τὸ τραγικὸ τέλος τῆς Τραπεζουντιακῆς αὐτοκρατορίας κατατάσσουν τὸν Δαβίδ στὴ χορεία τῶν μαρτύρων, ἐκφράζοντας τὴν κοινὴ συνείδηση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος.

Ὁ Σάββας Ἰωαννίδης στὸ ἔργο του «Ἱστορία καὶ στατιστικὴ Τραπεζοῦντος» γράφει : «Καὶ ὁ Ἑλληνισμός, πρὸς τιμὴ του, ἔχει νὰ ἐπιδείξει δύο αὐτοκράτορες, ἓναν νὰ πεθαίνει μὲ γενναιότητα πολεμώντας γιὰ τὴν πατρίδα, τὸν Κωνσταντῖνο Παλαιολόγο, καὶ ἓναν νὰ μαρτυρεῖ γιὰ τὴν πίστη του. Δηλαδή τὸν τελευταῖο αὐτοκράτορα τῆς Τραπεζοῦντας Δαβίδ, τὸν Μεγάλον Κομνηνόν.

Καὶ ἔτσι καθὼς δύο εἶναι τὰ στοιχεῖα τῆς ἐθνικῆς ὑπαρξης τοῦ ὅλου Ἑλληνισμοῦ, δηλαδή ἡ πίστη στὴν πατρίδα καὶ ἡ θρησκεία, ἡ Θεία πρόνοια συνεισφέρει σ' αὐτόν μὲ τὸν Κωνσταντῖνο ὡς ἔφορο καὶ ἥρωα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ μὲ τὸν Δαβίδ ὡς ἔφορο καὶ ἥρωα τοῦ χριστιανισμοῦ».⁴

«Ἀλλὰ καὶ μάρτυρες τῆς πίστεως ἔγιναν πολλοὶ σὲ πολλὰ μέρη, ἀκόμα καὶ σήμερα ἀνάμεσα στὰ ἀπρόσιτα χριστιανικὰ χωριά καὶ ἔχουν ὑποστειῖ μαρτυρικὲς διώξεις. Καὶ πρῶτος ἀπ' ὅλους εἶναι δίκαιο νὰ μνημονευθεῖ ὁ τελευταῖος ἀπὸ τοὺς Μεγάλους Κομνηνοὺς, ὁ Δαβίδ, μαζί μὲ τὰ παιδιά καὶ τοὺς συγγενεῖς του, πού προτίμησε τὸ μαρτυρικὸ θάνατο ἀντὶ νὰ ζήσει καὶ νὰ ἀπολαύσει τιμές, ὅπως ἔκαναν ἄλλοι πού εἶδαμε, οἱ ὅποιοι ἐπιθύμησαν τὰ πρόσκαιρα ἀντίγιά τὰ αἰώνια καὶ τὴν ἐφήμερη ἐκτίμηση ἀντὶ γι' αὐτὴν πού προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους».⁵

Ὁ λόγιος ἀρχιμανδρίτης Πανάρετος Τοπαλίδης, ἡγούμενος τῆς ἱστορικῆς μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου Βαζελῶνος στὸ περισπούδαστο ἔργο του «Ὁ Πόντος ἀνά τοὺς αἰῶνας», σχολιάζει ὡς ἐξῆς τὸ μαρτυρικὸ τέλος τοῦ αὐτοκράτορα : « .... καὶ μετὰ τινὰς μῆνας τίθεται ὡμῶς ἀντιμέτωπος τοῦ διλήμματος, ἢ νὰ ἐξομώσει, ἢ νὰ σφαγῇ μετὰ τῶν τέκνων του. Προεῖλετο τὸ δεύτερον καὶ εἶδε σφαζομένους τοὺς υἱοὺς του καὶ τὸν ἀνεψιόν του Ἀλέξιον καὶ μετ' αὐτοὺς ἐσφάγη καὶ αὐτός ἐπὶ λόφῳ καλουμένου «Πέγιογλου» ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ κειμένου ἀντίπεραν τοῦ λόφου ἐφ' οὗ μαχόμενος ἔπεσε πρὸ δέκα ἐτῶν ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος. Καὶ οὕτω συνεπληρώθη τὸ μαρτύριον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῷ προσώπῳ τῶν δύο αὐτοκρατόρων αὐτοῦ, τοῦ μὲν πεσόντος ἐν μάχῃ ἀμύνης ὑπὲρ ἐλευθερίας, τοῦ δὲ

σφαγέντος ἐν μαρτυρία ὑπὲρ τῆς ἀληθείας». ⁶

Ὁ ἐκλεκτός Πόντιος ἐπιστήμονας Ὀδυσσεῆς Λαμψίδης σχολιάζει : «Τραγικός ἦρως ὁ Δαβίδ, διὰ τοῦ θανάτου σφραγίζει τὴν ἱστορίαν τῶν Μεγάλων Κομνηνῶν. Ἡ μοῖρα δὲν ἠθέλησε νὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτόν τὸν θάνατον ἐνός πολεμιστοῦ, ἀλλὰ ὥρισεν εἰς αὐτόν τὸ τέλος ἐνός μάρτυρος «ξίφει τελειοῦται». ⁷

Ἀπὸ τίς παραπάνω μαρτυρίες καὶ ἀπόψεις, ἀβίαστα συμπεραίνουμε ὅτι βρισκόμαστε μπροστά σ' ἓναν μάρτυρα στεφανωμένο καὶ δικαιωμένο ἀπὸ τὸν δικαιοκρίτη Θεό, ἀδικημένο ὅμως ἀπὸ ὀλόκληρο τὸν ἑλληνισμό, ἀφοῦ δὲν προβάλλεται ἡ θυσία του καὶ δὲν τιμᾶται τὸ μαρτύριό του.

Πολλοὶ εἶναι οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποίους δὲν τιμήθηκε πρεπόντως ὁ μάρτυς Βασιλεύς. Ἦρθε ὅμως ἡ ὥρα ἐμεῖς οἱ ἀπόγονοι καὶ κληρονόμοι τῆς Τραπεζουντιακῆς αὐτοκρατορίας νὰ ἀναδείξουμε τὴν κοινὴ συνείδηση περὶ τοῦ μαρτυρίου του ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, νὰ ἀποδώσουμε πρὸς αὐτόν τὰ ὀφειλόμενα ὡς υἱοὶ φιλοπάτορες καὶ νὰ ἐπαληθεύσουμε τὴν χρυσοστομικὴν ρῆσιν πού λέγει : «ὥσπερ γάρ τὸν ἥλιον ἀμήχανον σβεσθῆναι, οὕτω καὶ τὴν μνήμην τῶν μαρτύρων». ⁸

Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης πρώην Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης στὸ ἐπιστημονικὸ του ἔργο : «Ἀγιολόγιο τῆς Ὁρθοδόξου ἐκκλησίας» γράφει τὰ ἐξῆς γιὰ τὸ χρέος μας ἔναντι τῶν μαρτύρων πού βρίσκονται στὴν ἀφάνεια χωρὶς νὰ ἀποδίδονται σ' αὐτοὺς οἱ νεομισμένες τιμές :

«Διὰ τοῦτο ἔχομεν καθῆκον ἱερόν νὰ ἀναστήσωμεν τοὺς νεκροὺς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ζῶντας ἐν τοῖς οὐρανοῖς, νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν δόξαν αὐτῆς καὶ τὸ κάλλος, τὰς μορφάς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἡρώων τῆς πίστεως, οἵτινες διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦ βίου αὐτῶν ἐστερέωσαν τὰ θεμέλια αὐτῆς καὶ εἶναι μέρος τοῦ ἀκηράτου στεφάνου αὐτῆς, ἀδάμαντες ἐκπεσόντες ἐκ τοῦ πολυτίμου στέμματος, θησαυρὸς ἱερός τῆς ἡμετέρας πίστεως. Ἔχομεν ἱερόν καθῆκον νὰ ἀναζητήσωμεν καὶ εὕρωμεν τοὺς κρυπτομένους ἀπὸ τὰ νέφη ἀστέρας καὶ τοποθετήσωμεν εἰς τὸ ἡρώον τῆς πίστεως.

Αἱ κατὰ ἀνατολάς Ἐκκλησίαι διὰ τὰς περιπετείας αὐτῶν ἀπώλεσαν τὸν ἴδιον αὐτῶν κώδικα καὶ τὰ δίπτυχα καὶ τὰς περγαμινὰς αὐτῶν διεσκορπίσθησαν εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους ὑπὸ τῆς λύσεως τῶν ἐχθρῶν καὶ ἠφανίσθησαν πολλὰ πολύτιμα τῆς κληρονομίας ἡμῶν μνημεῖα καὶ πειστήρια· ἐναπέμειναν ὅθεν γεραρὰ λείψανα καὶ ταῦτα ἀπόκεινται εἰς ἡμᾶς νὰ περισυλλέξωμεν μετ' εὐλαβείας». ⁹

Σύμφωνα μέ τὴν παράδοση τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας τὸν πρῶτο λόγο στὴν ἀναγνώριση ἐνός ἀγίου ἔχει τὸ πλήρωμα τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας. Ἡ αὐθόρμητη ἀναγνώριση ἀπὸ τὴν συνείδηση τῶν πιστῶν εἶναι καθοριστικὸς παράγων. Εἰδικὰ γιὰ τὴν τιμὴ στοὺς μάρτυρας ὁ πολυγραφώτατος Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης παρατηρεῖ : «τῶν μαρτύρων τὰ λείψανα προσκυνοῦνται ὡς ἅγια καὶ χωρὶς θαυμάτων καὶ εὐωδίας, μέ τὸ νὰ γίνεται φανερόν εἰς ὅλους διὰ τῆς ἐμπράκτου ἀποδείξεως τοῦ μαρτυρίου, ἢ εἰς Θεὸν τελεία πίστις καὶ τελεία ἀγάπη αὐτῶν». ¹⁰

Καὶ ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς : « .... ἢ πού ἠκούσθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ οἱ Θεῖοι Μάρτυρες νὰ καρτεροῦν τὴν ἐπίγειον κρίσιν νὰ κυρώσῃ τὸ μαρτύριόν τους, καὶ νὰ βεβαιώσῃ ἐκεῖνους, ὅπου ἤδη ἐσφράγισαν τὸ τέλος τους μέ τὴν ὁμολογίαν τῆς θείας πίστεως, καὶ τοὺς ὁποίους εὐθύς ἐν τῷ ἅμα ὁ ἀγωνοθέτης Χριστὸς ἄνωθεν

έστεφάνωσεν ;

Τί άλλο είναι ή έορτή, παρά μακαρισμός καί δόξα καί τιμή, καί νά προβάλλωμεν εἰς τόν Θεόν πρέσβυν καί μεσίτην τόν έορταζόμενον, διά νά λαμβάνωμεν δι' αὐτοῦ παρά Θεοῦ τῶν ψυχικῶν μας παθῶν τήν ἴασιν ; Εἶναι ἄλλο τίποτας ή έορτή παρά ταῦτα ; Ἐπειτα .... δέν ἤκουσαν ποτέ τους, πῶς εὐθύς ὁπού πέση εἰς τήν γῆν ή κεφαλή τοῦ Μάρτυρος, οἱ παρόντες Χριστιανοί ἀπό ψυχῆς καί καρδίας χαίροντες, καί τόν Θεόν δοξάζουσι καί τόν Μάρτυρα μακαρίζουσι».¹¹

Ὁ Βασιλεὺς Δαβίδ θυσίασε πρόθυμα τά πάντα, Πατρίδα, γένος, ὕπαρξη, οἰκογένεια, γιά τήν ἀγάπη τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως Χριστοῦ. Εἶναι ή καλή ἀπαρχή τῶν Νεομαρτύρων τοῦ Ποντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ. Γι' αὐτό δέν πρέπει ή λήθη νά καλύψει μέ τό σιωπηλό της πέπλο τό μαρτυρικό θάνατο τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορα τῆς Τραπεζοῦντος Δαβίδ γιά πολλούς σοβαροὺς λόγους, πού ἔχουν σχέση μέ τήν ἐθνική μας, τήν Ὁρθόδοξη αὐτοσυνειδησία μας καί τό μέλλον μας στό ἱστορικό γίγνεσθαι.

Πρέπει νά τιμοῦμε τήν ἡμέρα τοῦ μαρτυρίου του ἀποδεικνύοντας σέ ὅλους ἐκείνους, πού ἴσως συνέφερε νά παραδοθεῖ στήν ἀφάνεια τό πρόσωπο αὐτό καί τό μαρτυρικό του τέλος, ὅτι τά παιδιά τῶν ξεριζωμένων, ὅσο περνοῦν τά χρόνια, ὄχι μόνο δέν ξεχνοῦν· ἀλλά περισσότερο μέ ἱερό δέος ἐγκύπτουν στήν προγονική ἱστορία, τή σπουδάζουν καί ἀντλοῦν διδάγματα, ἀξίες καί δύναμη καί προχωροῦν καί διαπλέουν σ' ὅλον τόν κόσμο μέ τήν «Ἀργώ» πού δέν σταμάτησε τό ταξίδι της.

Τά παιδιά τῶν ποντίων δέν ξεχνοῦν, διότι ἤχει μέσα τούς ή φωνή τῶν Πατέρων τους, ὅπως τήν διασάλπισε ὁ ἀείμνηστος Λεωνίδας Ἰασωνίδης : «Ξηρανθήτω ἡμῖν ὁ λάρυγξ, ἐάν ἐπιλαθόμεθά σου ὃ πάτριος ποντία γῆ».

---

1 Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου, «Ἡ ἐκκλησία Τραπεζοῦντος», Ἀθῆναι 1933, σ. 521.

2 ὁ.π., σ. 522 (Σκευοφυλάκειο Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀριθμ. 8, φύλ. 294α).

3 WEISZ WELTGESCHICHTE – GRAZ LEIPZIG 1892 VII 117.

4 Σάββα Ἰωαννίδη, «Ἱστορία καί στατιστική τῆς Τραπεζοῦντος», Θεσσαλονίκη 1988, σ. 95 (Α' ἐκδοσις Κωνσταντινούπολις 1870).

5 ὁ.π., σ. 124.

6 Ἀρχιμ. Παναρέτου Τοπαλίδου, «Ὁ Πόντος ἀνά τούς αἰῶνας», Δράμα 1929, σ. 63-64.

7 Ἀρχεῖον Πόντου, Ἀθῆναι 1961, τόμος 24, σ. 28.

8 Ἰωάννου Χρυσοστόμου, εἰς τόν Ἅγιον Ἱερομάρτυρα Φωκᾶ, MIGNE, P.G. 50,699.

9 Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως, «Ἀγιολόγιον τῆς Ὁρθοδόξου ἐκκλησίας», Ἀθῆναι 1995, σ. ιε'.

10 Ἀγίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου, «Νέον Μαρτυρολόγιον», Ἀθῆναι 1961, σ. 24.

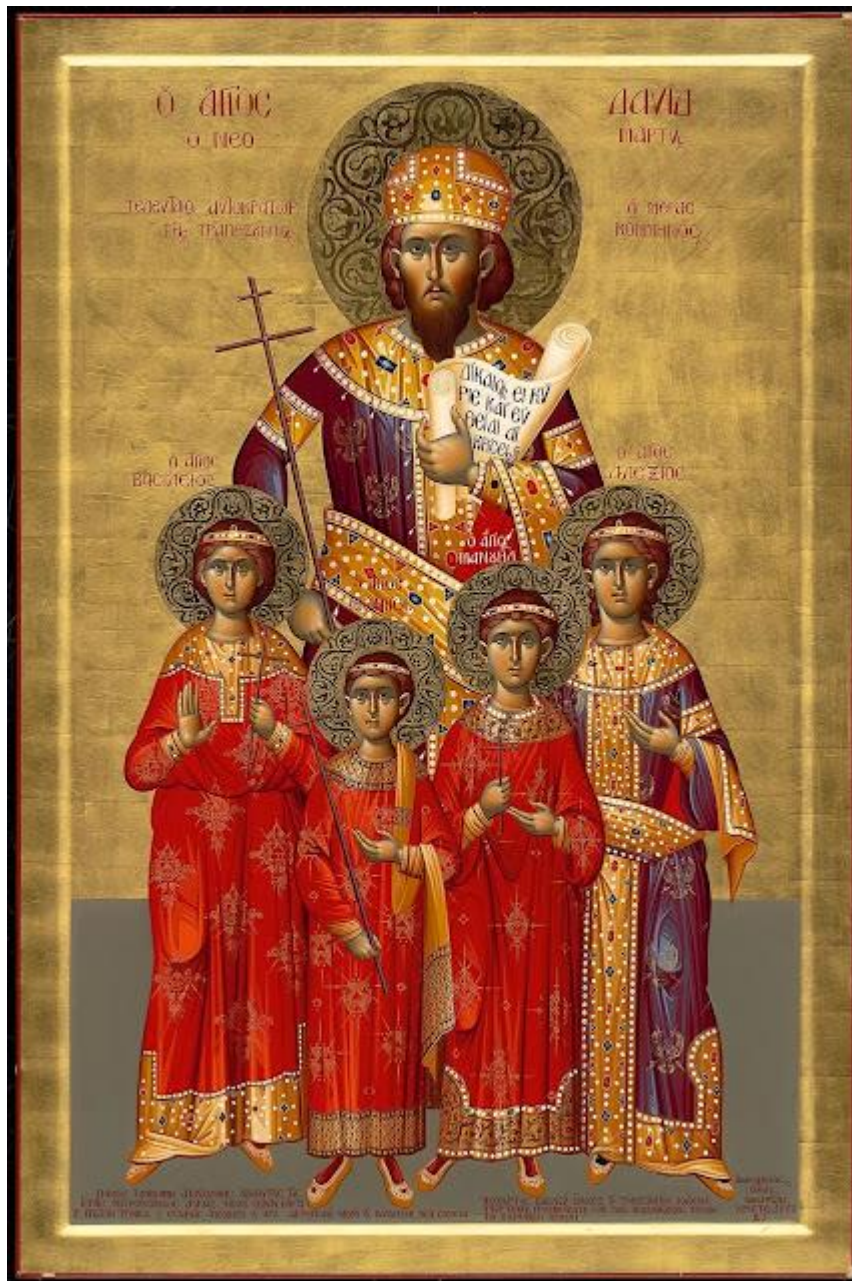
11 Π.Β.Πάσχου, «Ἐν ἀσκήσει καί μαρτυρίῳ», Ἀθῆναι 1996, (Ἀθανασίου Παρίου περί νεομαρτύρων), σ. 81-82.

Προέλευση: <https://epontos.blogspot.com/2013/11/pontos13.html>

Ιστορία - Παράδοση - Πολιτισμός

Τετάρτη, 13 Νοεμβρίου 2013

Η τραγικότητα και αγιότητα του τελευταίου αυτοκράτορα της Τραπεζούντας,
Δαβίδ του Κομνηνού

Η τραγικότητα και αγιότητα του τελευταίου αυτοκράτορα της Τραπεζούντας, Δαβίδ του
Κομνηνού

*Γράφει ο Δρ Γεώργιος Τσακαλίδης,
Θεολόγος – Θρησκευτικοπαιδαγωγός.*

Την 1 Νοεμβρίου 2013 γιόρτασε για πρώτη φορά η Εκκλησία μας τη μνήμη του νεότερου αγίου της, Δαβίδ του Μεγάλου Κομνηνού. Η αγιοκατάταξή του έγινε φέτος στις 10 Ιουλίου με ιδιαίτερη πράξη της Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ύστερα από την υποβολή εμπεριστατωμένου φακέλου από τον Μητροπολίτη Δράμας κ. Παύλο προς την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος. Στη ουσία πρόκειται για μια πολύ καθυστερημένη αγιοκατάταξη, ύστερα από 550 χρόνια. Ο λόγος της καθυστέρησης αυτής οφείλεται στο γεγονός ότι ο Δαβίδ παρέδωσε ο ίδιος την Τραπεζούντα στον Μωάμεθ τον Β΄, τον Πορθητή, και αυτό θεωρήθηκε από πολλούς πράξη εθνικής ταπείνωσης. Η πράξη αυτή σφράγισε κυριολεκτικά την τραγικότητα του τελευταίου αυτοκράτορα. Είναι όντως τραγικό να παραδίνεις την πατρίδα σου στον κατακτητή. Τη στιγμή μάλιστα που πριν από οχτώ χρόνια ο όμαιμος αυτοκράτορας της Κωνσταντινούπολης έπεφτε υπερασπιζόμενος ως κοινός στρατιώτης μαζί με άλλους τα τείχη της Πόλης και περνούσε στο πάνθεο των ηρώων.

Πρέπει όμως να κρίνεται η αγιότητα με κριτήρια καθαρά εθνικά; Ήταν ο Δαβίδ όντως εθνικός μειοδότης ή μήπως η συνθηκολόγηση με τον κατακτητή ήταν πράξη σύνεσης; Ποια περιθώρια ελιγμών είχε ο τελευταίος αυτοκράτορας; Είχε έστω και την παραμικρή προοπτική επιτυχίας μια αντίσταση στον Πορθητή;

Είναι γεγονός ότι δεν έγινε η συνθηκολόγηση ελαφρά τη καρδιά, αλλά αφού είχε εξαντλήσει όλα τα περιθώρια που είχε και εξετάσει όλες τις προοπτικές. Ο πάπας Πίος ο Β΄, στον οποίο απευθύνθηκε νωρίτερα ζητώντας του βοήθεια, έδειξε «πλουσιοπάροχα» την αγάπη του στους ορθοδόξους Ποντίους στέλνοντας όλο κι όλο μια επιστολή και έναν φραγκισκανό μοναχό, ονόματι Λουδοβίκο, στους ηγεμόνες της Δύσης, ο οποίος με αρκετή υποτονικότητα προσπάθησε να τους συγκινήσει υπέρ των κινδυνευόντων Ποντίων. Οι ηγεμόνες όμως έμειναν ασυγκίνητοι. Το ίδιο ασυγκίνητοι παρέμειναν και ο Δούκας της Βουργουνδίας Φίλιππος και ο ηγεμόνας της Βενετίας, των οποίων τη βοήθεια είχε ζητήσει ο Δαβίδ. Οι σύμμαχοι του Δαβίδ, μεταξύ των οποίων ο Τουρκομάνος Ουζούν Χασάν [Uzun Hasan], παντρεμένος με την ανιψιά του Δαβίδ Αικατερίνη, ο Ισμαήλ, ηγεμόνας της Σινώπης, και άλλοι μικρότερης σημασίας αποσκιρτούσαν από την αντιοθωμανική συμμαχία και προσέφεραν «γην και ύδωρ» στον Μωάμεθ. Βοήθεια δεν φαινόταν από πουθενά. Η Κωνσταντινούπολη είχε κατακτηθεί πριν από οκτώ χρόνια και πολλοί κάτοικοι της γνώρισαν ανελέητη σφαγή. Η δύναμη του Μωάμεθ ήταν δεκαπλάσια από τη δική του και ήταν εμπειροπόλεμη. Το ναυτικό του Μωάμεθ πολιορκούσε για ένα μήνα την Τραπεζούντα και ο στρατός του αποβιβάστηκε στα προάστια της, τα οποία λεηλατούσε. Δεν του έμενε άλλη λύση από του να ζητήσει διαπραγματεύσεις. Συγκάλεσε συμβούλιο στέμματος. Όλοι τάχθηκαν υπέρ της συνθηκολόγησης, η οποία θα μπορούσε να αποτρέψει τα δεινά που υπέστησαν οι κάτοικοι της Κωνσταντινούπολης. Στις διαπραγματεύσεις εκπροσώπησε τον Δαβίδ ο πρωτοβεστιάριός του Γεώργιος Αμιρούτζης. Αυτός κατηγορήθηκε αργότερα ότι πρόδωσε τον Δαβίδ και τον έπεισε να μη αντισταθεί και να συνθηκολογήσει.

Με πόνο ψυχής παρέδωσε ο τελευταίος αυτοκράτορας την πρωτεύουσά του Τραπεζούντα στον Τούρκο κατακτητή, για να προφυλάξει τους κατοίκους της από την εξόντωση. Φαντάζεται κανείς πόση οδύνη δοκίμασε, όταν είδε τον Ναό του πολιούχου Αγίου Ευγενίου να μετατρέπεται την πρώτη κιόλας Παρασκευή μετά τον 15αύγουστο του 1461 σε Jeni Jami [Yeni Cami]. Όντως τραγικός ηγέτης ο Δαβίδ. Ο Μωάμεθ του έδωσε μια έκταση κοντά στον

Στρυμόνα, τον επιβίβασε σε τουρκικό πλοίο μαζί με την οικογένειά του και έφυγε μέσω Κωνσταντινούπολης για την Αδριανούπολη.

Δύο χρόνια αργότερα όμως τον καλεί ο Μωάμεθ, που φοβόταν το μεγάλο όνομα των Κομνηνών, στην Κωνσταντινούπολη και τον κατηγορεί ότι συνωμοτεί δήθεν εναντίον του και του θέτει ωμά το δίλημμα: Ή να εξωμόσει ή να σφαγεί μαζί με τα παιδιά του και τον ανιψιό του. Χωρίς να διστάσει στο παραμικρό προτίμησε το δεύτερο. «Και είδεν», γράφει ο Πανάρετος Τοπαλίδης, «σφαζομένους τους επτά υιούς του και τον ανιψιόν του Αλέξιον και μετ' αυτούς εσφάγη και αυτός επί λόφου κειμένου αντίπερα του λόφου, όπου μαχόμενος έπεσε προ δωδεκαετίας ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος». Εδώ εντοπίζεται η μεγάλη αγιότητα του τελευταίου αυτοκράτορα της Τραπεζούντας. Προτίμησε να σφαγεί σαν αρνί με όλα τα παιδιά του και τον ανιψιό και διάδοχό του Αλέξιο παρά να προδώσει την ορθόδοξη πίστη του. Ο Μωάμεθ έδωσε εντολή να μείνουν άταφα επί τριήμερο τα λείψανα των σφαγιασθέντων, για να τρομοκρατηθούν οι Ρωμιοί. Η γυναίκα του Δαβίδ όμως, Ελένη, σαν άλλη Αντιγόνη, αγνόησε τη διαταγή του Σουλτάνου, συνέλεξε τη νύχτα τα κουφάρια τους από τη θάλασσα του Μαρμαρά, όπου τα πέταξαν οι σφαγείς τους, άνοιξε τάφους και έθαψε με τα χέρια της τα λείψανα των παιδιών, του ανιψιού και του συζύγου της. Η θλίψη της για τη μεγάλη συμφορά που τη βρήκε έστειλε σε λίγο και την ίδια στο θάνατο.

Τα στοιχεία αυτά είναι απόλυτα διασταυρωμένα μέσα από αξιόπιστες ελληνικές, γερμανικές και βοσνιακές πηγές. Γι αυτό και δεν πρέπει να δίνει κανείς σημασία στα γραφόμενα και αναπαραγόμενα ορισμένων ελληνικών εγκυκλοπαιδειών, που παραποίησαν την ιστορική αλήθεια. Γράφει π.χ. ο Γερμανός ιστορικός Weisz στο βιβλίο του Weltgeschichte: «Ο Μωάμεθ... ζήτησε από τον Δαβίδ να διαλέξει ανάμεσα στο Κοράνιο και στο θάνατο. Αυτή τη φορά ο Δαβίδ έδειξε θάρρος. «Κανένα μαρτύριο δεν πρόκειται να με φέρει στο σημείο ν' απαρνηθώ την πίστη των πατέρων μου», είπε. «Πέθανε λοιπόν», παρατήρησε εξοργισμένος ο Σουλτάνος, «και πάρε μαζί σου στο θάνατο όλους τους γιους σου, που και σ' εκείνους ενέπνευσες τη δική σου ξεροκεφαλιά». Στην ίδια σελίδα σημειώνει: «Ο Δαβίδ παρότρυνε τους επτά γιους του να πεθάνουν θαρραλέα». Ενώ ο Hammer στο βιβλίο του Geschichte des Osmanischen Reiches, γράφοντας για την Ελένη, γυναίκα του Δαβίδ, την εξομοιώνει με τη Σολομονή, τη μάνα των Μακκαβαίων.

Ο σταυρός αυτός της οικογένειας του Δαβίδ συγκίνησε τον ορθόδοξο λαό της Βοσνίας, επειδή υπήρχαν συγγενικοί δεσμοί ανάμεσα στην οικογένεια των Κομνηνών και στην οικογένεια του Σέρβου δεσπότη Georgi Brankowits. Υπάρχει επιστημονική ιστορική πραγματεία της Kamila Lutzerna με τίτλο «Η τελευταία αυτοκρατορία της Τραπεζούντας στη Νοτιοσλαβική ποίηση», που συμπεριλαμβάνει εκτενές επικό ποίημα, στο οποίο αποτυπώνεται η μεγάλη συγκίνηση του σερβικού λαού για το μαρτυρικό τέλος της τελευταίας οικογένειας των Κομνηνών.

Όταν λοιπόν υπάρχει ένα τόσο μεγάλο μαρτύριο, το οποίο υπέμεινε με θάρρος και καρτερία ο Δαβίδ, παραμένοντας ακλόνητος στην ορθόδοξη πίστη, όταν χύνεται τόσο πολύ αίμα, που κατά τη διδασκαλία της Εκκλησίας ως ένα δεύτερο βάπτισμα καθαρίζει από παντός ρύπου ή αμαρτίας, αποτελεί αληθινή μικροψυχία να επιμένει κανείς και να διογκώνει μάλιστα ανεπίτρεπτα την τραγική στιγμή της συνθηκολόγησης του Δαβίδ με τον Μωάμεθ, η έλλειψη της οποίας τίποτε δεν θα μπορούσε να αποτρέψει. Το μόνο που θα πετύχαινε θα ήταν πολύ μεγαλύτερης έκτασης σφαγές και εξολόθρευση των πολιτών.

Ίσως θα πρέπει να ζητήσουμε συγγνώμη από τον μεγαλομάρτυρα αυτόν, γιατί καθυστερήσαμε πάρα πολύ και αδικαιολόγητα να τον κατατάξουμε μεταξύ των αγίων της Εκκλησίας μας. Αξίζουν δε συγχαρητήρια τόσο στον Μητροπολίτη Δράμας κ. Παύλο, που είχε την

πρωτοβουλία, όσο και στις δύο Συνόδους της Εκκλησίας της Ελλάδος, που αποδέχθηκε και προώθησε την πρόταση, και της Πατριαρχικής Συνόδου της Κωνσταντινούπολης, που κατέταξε στους αγίους της Εκκλησίας μας τον Δαβίδ με τους τρεις γιους του Βασίλειο, Γεώργιο, Μανουήλ και τον ανιψιό του Αλέξιο.

Πηγή: [Ελληνική Γνώμη](#)